

**Miasto Wojkowie –
Inkubator Dobrych Praktyk
Edukacyjnych**

Karta opisu dobrej praktyki

Magdalena Kreczko

Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2020

Redakcja merytoryczna

Dorota Jastrzębska

Redakcja językowa, korekta, przygotowanie do publikacji

Editio

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2020

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons

[Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC)

Publikacja powstała w ramach projektu „Wsparcie kadry jednostek samorząd terytorialnego w zarządzaniu oświatą ukierunkowanym na rozwój szkół i kompetencji kluczowych uczniów – II etap”

Projekt pozakonkursowy o charakterze koncepcyjnym współfinansowany przez Unię Europejską w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego realizowany w partnerstwie ze Związkiem Miast Polskich, w ramach Osi Priorytetowej II, Działania 2.10, Program Operacyjny WIEDZA – EDUKACJA – ROZWÓJ na lata 2014–2020

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

I.	Opis dobrej praktyki.....	4
1.	Charakterystyka lokalnego systemu.....	4
2.	Problem, który był powodem wdrożenia innowacji	4
3.	Na czym polega zastosowane rozwiązanie?	4
4.	Kto, kiedy i co zrobił?	6
5.	Jakie efekty osiągnięto?	12
6.	Ile to kosztowało?	12
7.	Dlaczego warto promować to rozwiązanie?	14
8.	Zalecenia dotyczące replikacji	15
II.	Dane kontaktowe osoby, która może przekazać szczegółowe informacje na temat rozwiązania.....	15
III.	Wzorcowe dokumenty i materiały dostępne dla podmiotów zainteresowanych replikacją .. Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.	

1. Typ jednostki samorządu terytorialnego (JST): gmina miejska
2. Nazwa JST: gmina Wojkowice
3. Liczba mieszkańców: 9 078

I. Opis dobrej praktyki

1. Charakterystyka lokalnego systemu

Wojkowicka sieć szkół w wyniku reformy systemu oświaty musiała zostać znacząco przekształcona. Gimnazjum włączono do Szkoły Podstawowej nr 3, w której do 2018 r. działały oddziały gimnazjalne. Zmiana siedziby szkoły oraz konieczność restrukturyzacji zatrudnienia pracowników pedagogicznych i niepedagogicznych stały się sporym wyzwaniem dla lokalnego samorządu i kadry zarządzającej oświatą. Obecnie w dwóch Szkołach Podstawowych nr 1 i nr 3 w Wojkowicach uczy się łącznie 505 uczniów. Przedszkole im. Przyjaciół Bajek zapewnia opiekę i wychowanie 206 podopiecznym.

W Wojkowicach ma także swoją lokalizację Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych, którego organem prowadzącym jest powiat będziński. Jest to szkoła ponadpodstawowa powołana do życia przez mieszkańców miasta, która mocno wrosła w jego krajobraz.

Na sytuację oświaty istotny wpływ ma sytuacja finansowa, Wojkowice jest jednym z biedniejszych miast śląskiej aglomeracji. Do niedawna mieszkali tu rodziny utrzymujące się głównie z górnictwa i z pracy w cementowni. Jednak zmiany społeczno-gospodarcze zachodzące w kraju (w tym likwidacja przemysłu ciężkiego) sprawiły, że większość z nich straciła główne źródło utrzymania. Wiele rodzin popadło w kłopoty finansowe. Często występującym problemem społecznym są uzależnienia, dzieci mają styczność ze środowiskami dysfunkcyjnymi lub w takich się wychowują. Trudno kształtować u nich właściwe postawy społeczne.

Wojkowice zostały objęte programem rewitalizacji, który zakłada m.in. odbudowę zasobów społecznych w zdegradowanych częściach miasta. Do SP nr 1 i SP nr 3 uczęszcza również wielu uczniów z dobrze funkcjonujących rodzin, w których rodzicom zależy na wszechstronnej edukacji dzieci. Ta grupa oczekuje od szkół i samorządu bogatej oferty edukacyjnej, porównywalnej z ofertą szkół dużych sąsiednich zamożnych miast.

Ta złożona sytuacja powoduje, że mimo wysiłków nauczycieli i prób zachęcania uczniów do podejmowania pracy na rzecz własnego rozwoju, szkoły przegrywają z bardziej atrakcyjnymi rozrywkami preferowanymi przez uczniów (np. Internet, uzależnienie od portali społecznościowych itp.) skutkując zniechęceniem, brakiem motywacji, zachowaniami aspołecznymi młodzieży.

2. Problem, który był powodem wdrożenia innowacji

Zmiana i innowacyjność to słowa klucze, za pośrednictwem których najczęściej opisujemy przemiany zachodzące w XXI w. Uświadamiają nam, jak szybko ewoluują przyzwyczajenia, zużywają się wszelkie schematy działania, a także nieprzydatne stają się wypracowane procedury osiągania celów. Szkoła, jako instytucja oraz środowisko nauki i wychowania, także jest elementem rzeczywistości, który podlega jej nieuchronnym prawom. Dzisiaj oczekuje się od szkoły, by jej absolwenci mogli funkcjonować w dynamicznie rozwijającym się społeczeństwie wiedzy. W tych warunkach współczesna szkoła ma nie tylko uczyć podstawowych umiejętności i przekazywać „pakiet minimum”

(umiejętności czytania, pisanie, liczenia), lecz także powinna wpajać zasady społeczne, uczyć, rozwijać relacje, współdziałać, realizować własne potrzeby, umożliwiać szczęśliwe i spełnione życie. Wskazana prawem oświatowym konieczność indywidualizacji procesu nauczania nakłada na szkołę obowiązek podejmowania często niestandardowych działań, których efektem ma być satysfakcjonujący rozwój uczniów uzdolnionych i tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także odkrywanie talentów każdego dziecka. Co więcej szkoła, oprócz uczenia, ma pełnić funkcję instytucji opieki społecznej, zająć się sportem, uczeniem dorosłych, stanowić centrum nowoczesnych technologii. Ma objąć swoimi „usługami” nie tylko grupę uczniów, ale całą szkolną społeczność: uczniów, rodziców, nauczycieli, powinna być aktywna w lokalnej społeczności.

Pogodzenie tych elementów pracy stanowi trudne zadanie, z którym samorząd i kadra kierownicza szkół muszą się mierzyć na co dzień. Towarzyszy nam przekonanie, *że polska szkoła nie może wyjść z kryzysu, znajduje się wciąż o krok za potrzebami uczniów. Gdzie tkwi przyczyna tego zjawiska? Można postawić tezę, że uciekający do przodu świat wymaga od nas – współtwórców systemu edukacji* – odpowiedzi na pytanie: jaki model szkoły jest w stanie sprostać rzeczywistości, w obliczu której sprawdzające się kiedyś paradygmaty edukacyjne straciły swoją siłę oddziaływania, a nawet sens?

W tym natłoku informacji, rodzących się na nowo wątpliwości, pod presją otoczenia są także wojkowskie szkoły i przedszkole. Musiały one określić kierunek zmian, wybrać swoją drogę rozwoju, która będzie łączyła różne i czasami trudne do pogodzenia oczekiwania uczniów, rodziców, nauczycieli i lokalnego środowiska.

Przed przystąpieniem do projektowania zmiany postawiliśmy interesariuszom systemu oświaty w naszym mieście zasadnicze pytanie: skąd wiemy, że szkoła/przedszkole dobrze pracuje? Obserwacja oświatowej rzeczywistości, diagnozy potrzeb uczniów/dzieci, a także debata społeczna przeprowadzona przez wojkowski samorząd pokazały, że miarą sukcesu edukacji w mieście jest uczeń, jego wiedza, umiejętności i postawy. Następnie absolwent, który potrafi zmierzyć się z wyzwaniami rynku nauki i pracy oraz ma siłę, by w sposób akceptowany społecznie realizować własne potrzeby.

Tutaj pojawia się kolejne, ważne pytanie: w jaki sposób samorząd może wspierać szkołę w poszukiwaniu rozwiązań wzmacniających rozwój osobisty ucznia/absolwenta, pozwalający mu zmierzyć się z wyzwaniami np. zawodowymi, których dzisiaj jeszcze tak naprawdę nie potrafimy zdefiniować?

Odpowiedź na to pytanie nie jest łatwa, ale społeczne konsultacje na temat szkoły przyszłości w Wojkowicach zrodziły przekonanie, że w końcu nauczyliśmy się mówić o problemach w edukacji i zdobyliśmy odwagę, by szukać rozwiązań. Uwaga nauczycieli i rodziców rzeczywiście koncentruje się na uczniu. Wartością okazała się także radość uczenia się i radość nauczania. Priorytetem w planowanej zmianie stało się więc poszerzenie możliwości znalezienia przez dziecko obszaru, w którym czuje się dobrze, i w którym już jako dorosły będzie miało możliwość odniesienia sukcesu, skupiając się na swoich mocnych stronach. W codziennej pracy chcielibyśmy odwołać się do tego, co jest sednem edukacji. Jej sens w pełni oddają słowa Janusza Korczaka: „*Nie takie ważne, żeby człowiek dużo wiedział, ale żeby dobrze wiedział, nie żeby umiał na pamięć, a żeby rozumiał, nie żeby go wszystko troszkę obchodziło, a żeby go coś naprawdę zajmowało*”. W lokalnym

środowisku rozmawiamy więc o tym, jak zmienić szkołę, by podążała śladem zacytowanej myśli Wielkiego Wychowawcy. Zdajemy sobie sprawę z tego, że nadszedł czas, by powrócić do najważniejszych zasad dobrej edukacji, by w konfrontacji z różnymi wizjami szkoły zawsze wygrywała postać dziecka, jego potrzeby, ciekawe życie szkolne, szczęśliwe dzieciństwo, a potem mądre dorastanie.

Liderami zmiany stali się dyrektorzy oraz nauczyciele – nowatorzy, którzy dostrzegli konieczność weryfikacji szkolnej praktyki. Wskazali też na konieczność rozwoju osobistego nauczycieli i wdrożenia efektywnych form rozwijania ich warsztatu pracy. W ten sposób z toczącej się dyskusji wyłonił się model **Szkoły, jako Organizacji Uczącej Się**, ale wykraczającej poza mury konkretnego budynku. Szkoły rozumianej raczej jako bezpieczne i twórcze środowisko, w którym może rozwijać swój potencjał KAŻDY uczeń, za chwilę mieszkańców Wojkowic, obywatel Polski, Europejczyk.

3. Na czym polega zastosowane rozwiązanie?

Tak to się zaczęło – INKUBATOR DOBRYCH PRAKTYK EDUKACYJNYCH:

W ramach uczestnictwa samorządowców w projekcie Ośrodka Rozwoju Edukacji „Wsparcie kadry jednostek samorządu terytorialnego w zarządzaniu oświatą ukierunkowanym na rozwój szkół i kompetencji kluczowych uczniów” Gmina Wojkowice przyjęła Plan Rozwoju Oświaty, na mocy którego powołała do życia Inkubator Dobrych Praktyk Edukacyjnych. Z jednej strony stanowi go Bank Pomysłów (zrealizowanych i zgłoszonych przez nauczycieli), z drugiej należy do niego katalog wypróbowanych dobrych praktyk w zakresie wdrażania procesowego wspomagania w gminnych szkołach i przedszkolu.

Samorządowy zespół projektu ORE odpowiedzialny za realizację Planu Rozwoju Oświaty przyjął na siebie rolę animatorów działań integrujących środowisko oświatowe wokół idei budowania jakości procesu uczenia – nauczania. Zachęcił międzyszkolne zespoły nauczycieli do zgłaszania nowatorskich propozycji pracy z uczniami – tak powstał **Bank Pomysłów**. W ten sposób zawiązały się międzyszkolne nauczycielskie koalicje, które przystąpiły do opracowania, a potem realizacji swoich autorskich pomysłów edukacyjnych i wychowawczych. Powstała przestrzeń twórczych działań nauczycieli, którzy otrzymali wsparcie merytoryczne i organizacyjne innych nauczycieli oraz samorządu, a zarazem możliwość samorealizacji. Strefa tych nowych działań okazała się też doskonałym poligonem doświadczalnym – mogliśmy sprawdzić to, czy w środowisku lokalnym potrafimy podejmować zintegrowane działania służące wszechstronnemu rozwojowi ucznia. Uzyskana w ten sposób wiedza pozwoliła nam odpowiedzieć na następujące pytania:

- Jakie niestandardowe działania edukacyjne mogą zainteresować uczniów?
- W jaki sposób nauczyciele na terenie gminy mogą współpracować ze sobą przy ich realizacji?
- Jakie potrzeby uczniów mogą stać się inspiracją do wprowadzenia do szkół nowych rozwiązań metodycznych i organizacyjnych?
- Na ile proponowane cele i tematyka nowych w gminie rozwiązań edukacyjnych koresponduje z podstawą programową? Kto może wspierać szkoły w ich realizacji?
- W jaki sposób prezentować efekty pracy uczniów?
- W jaki sposób uczniowie oceniają efekty swojej pracy w tego typu działaniach?

- Jakie wnioski płyną z obserwacji współpracy uczniów?
- Na ile działania nauczycieli inspirowane i wspierane przez samorząd, adresowane do uczniów szkół, ułatwiają ich integrację międzyszkolną i środowiskową?

Wdrożona w tym wymiarze zmiana polegała przede wszystkim na promowaniu wspólnych inicjatyw, wspieraniu pomysłów edukacyjnych wykraczających poza jednostkową szkołę, ukierunkowanych na rozwianie kompetencji kluczowych oraz współpracę ze środowiskiem lokalnym.

Drugim aspektem funkcjonowania Inkubatora Dobrych Praktyk Edukacyjnych stało się wprowadzenie procesowego wspomagania.

Podkreślić należy, że droga do świadomego rozwoju umiejętności uczenia u uczniów prowadzi przez ciągły rozwój nauczycieli. Istotne jest więc to, aby ten proces przebiegał w sposób przemyślany, planowy i pozwalający nauczycielom na wspólne osiąganie zamierzonych efektów. Dlatego samorząd stał się także inicjatorem sieci samokształcenia nauczycieli, których potem wspierał organizacyjnie. Ich celem stała się wymiana doświadczeń związanych z takim organizowaniem procesów edukacyjnych, aby skutecznie umożliwiały uczniom kształtowanie kompetencji kluczowych, które procesie diagnozy pracy szkół okazały się deficytowe. Model uczenia promowany przez nauczycieli pracujących w sieciach odwoływał się do eksperymentu i doświadczenia, metod aktywizujących w nauczaniu/uczeniu się, uczenia przez zabawę i aktywność ruchową, metody projektu edukacyjnego, jako metod integrujących wiedzę i uczących współpracy oraz oceniania kształtującego, strategii wspierających rozwój ucznia i jego autonomię w procesie uczenia się. Temu celowi posłużyło wdrożenie procesowego wspomagania w SP nr 1 oraz w SP nr 3.

Za nami pierwszy etap realizacji procesowego wspomagania. Następnym razem chcemy postawić na wprowadzenie kolejnych rozwiązań edukacyjnych, m.in. tutoringu rówieśniczego, który w szczególny sposób może wpływać nie tylko na poszerzanie wiedzy, lecz także na budowanie kompetencji kluczowych, szczególnie umiejętności współpracy.

W diagnozie potrzeb rozwojowych szkoły, a potem w ewaluacji działań uczymy się posługiwać *Profiłem szkoły*, który umożliwia zbieranie informacji od członków społeczności szkolnej na temat różnych aspektów jej funkcjonowania. W badaniu uczestniczą nauczyciele, uczniowie, rodzice, ale także pracownicy administracyjni oraz inni interesariusze szkoły. Dobór grup jest uzależniony głównie od specyfiki szkoły, możliwości związanych z jej funkcjonowaniem oraz tego jej aspektu, któremu chcą się przyjrzeć nauczyciele. Obecnie kontynuujemy działania rozpoczęte w projekcie, wykorzystując wnioski z realizacji I etapu pilotażu.

4. Kto, kiedy i co zrobić?

Podstawowe założenia INKUBATORA to:

1. nie tylko rywalizacja pomiędzy szkołami/nauczycielami/uczniami, ale przede wszystkim współpraca w wielu wymiarach (dydaktycznym, wychowawczym, w zakresie profilaktyki);
2. wprowadzenie do praktyki szkolnej nowych rozwiązań edukacyjnych:

- scenariuszy nauczycielskich uwzględniających nowoczesne metody pracy z uczniem, nowatorskich pomysłów twórczych nauczycieli, upowszechnienie ich w ramach gminnej sieci współpracy – przygotowanie wspólnej publikacji (w tym np. seria scenariuszy zajęć przeprowadzonych poza szkołą w ramach tzw. „Turnusu Uśmiechu”) – Bank Pomysłów;
- pozyskiwanie środków na wzbogacenie zaplecza dydaktycznego szkół umożliwiającego pracę metodą doświadczenia i eksperymentu, prowadzenie zajęć dla grup międzyszkolnych (np. powstanie i przeznaczenie pracowni ekologicznych), inicjowanie małych projektów edukacyjnych oraz działań oświatowych o charakterze międzyszkolnym planowanych i realizowanych przez gminną sieć nauczycieli (projekt literacki „Opowiadania z Wojkowicami w tle”, „Weź, nie bierz” – projekt w ramach profilaktyki uzależnień i inne);

3. Pilotażowe wprowadzenie procesowego wspomaganie.

Inkubator udowodnił, że możliwe jest stworzenie koalicji na rzecz rozwoju oświaty nawet bez wielkich nakładów finansowych. Pokazał, jak ogromny potencjał kryje się w środowisku lokalnym, które chce i potrafi wspierać pracę szkół.

Bank Pomysłów w praktyce, czyli 3x uczyć inaczej.

Dowodem na skuteczność międzyinstytucjonalnego, zespołowego działania nauczycieli, liderów edukacji i samorządowców są 3 projekty, które pokazują, że można uczyć się i nauczać niekonwencjonalnie oraz wspólnie tworzyć nową przestrzeń dla edukacji. Wszystkie inicjatywy były inspirowane przez zespół realizujący Plan Rozwoju Oświaty Gminy Wojkowice. Proces wyzwania zmiany i umiejętności współpracy nie jest jednak łatwy, wymaga czasu i uwagi, ale warto podjąć wyzwanie nawet wtedy, gdy nie udało się osiągnąć wszystkich celów.

Po pierwsze: „Opowiadania z Wojkowicami w tle”, czyli uczymy kreatywnego pisanie i publikowania własnej twórczości.

Projekt zrealizowany został we współdziałaniu partnerskich instytucji funkcjonujących w Wojkowicach: Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych, Szkoły Podstawowej nr 1, Szkoły Podstawowej nr 3, Miejskiego Ośrodka Kultury, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Wydziału Polityki Miejskiej Urzędu Miasta, stowarzyszeń: Towarzystwa Przyjaciół LO w Wojkowicach oraz Aktywny Wojkowicki Senior. Celem głównym projektu było stworzenie przestrzeni rozwoju osobistego oraz promocji utalentowanych młodych ludzi – uczniów wojkowickich szkół. Najciekawsze działania projektowe obejmowały: „Moc talentów” – cykl warsztatów dla uczniów (począwszy od 4 klasy szkoły podstawowej do maturzystów) – autorów tekstów literackich; warsztaty twórczego pisanie (m.in. ćwiczenia z zakresu technik narracji, konwencji i gatunków literackich); zajęcia edytorskie – praca z inteligentnym systemem wydawniczym; warsztaty obejmujące ćwiczenia redakcyjne, budowanie fabuły – poszukiwanie ciekawych tematów, zbieranie danych, szukanie kreatywnych pomysłów i oryginalnych rozwiązań formalnych; warsztaty korektorskie.

Realizatorami warsztatów byli nauczyciele poloniści, którzy przygotowywali i prowadzili zajęcia z twórczego pisanie dla grup międzyszkolnych, ale także byli mentorami młodych literatów. Stosowano nowe w tych szkołach metody i techniki pracy z uczniami, takie jak m.in.: heksy

edukacyjne, warsztaty genealogiczne, „kreatywne zagadki”. Definiowano bariery twórczego myślenia i szukano sposobów na przekraczanie granic przyzwyczajęń i stereotypów.

Zespół projektowy opracował, ogłosił i przeprowadził konkurs literacki: „Opowiadanie z Wojkowicami w tle.” Przyznano w nim nagrody w dwóch kategoriach wiekowych 10–13 lat oraz powyżej 14 lat. Etap szkolny polegał na wyborze najlepszych prac w każdej szkole przez szkolną komisję konkursową, która wytypowała opowiadania do wspólnej, międzyszkolnej publikacji. Etap gminny obejmował przyznanie nagród: Złotego, Srebrnego i Brązowego Pióra. Największym sukcesem projektu było wydanie zbiorowej publikacji.

Nowym doświadczeniem dla nauczycieli i uczniów szkół podstawowych była wspólna praca w systemie wydawniczym RIDERO. Wydanie publikacji koordynowane było przez uczniów i nauczycieli ZSOiT, którzy mieli już wcześniejszą praktykę w tym zakresie. Uczestnicy projektu wzięli też udział w wyjeździe edukacyjnym, podczas którego szukali inspiracji twórczych. Miejszem docelowym było Studio Musicalowe Tomasza Micha działające przy Chorzowskim Centrum Kultury. Grupa młodych talentów z Wojkowic mogła zobaczyć efekty pracy aktorów – amatorów, wzięła także udział w warsztatach artystycznych. Podsumowaniem projektu był wieczór autorski, podczas którego debiutujący młodzi pisarze prezentowali swoje prace literackie.

Podjęte działania przyczyniły się do rozwoju kompetencji kluczowych uczestników projektu: świadomości i ekspresji kulturalnej, a także inicjatywności i przedsiębiorczości. Nastąpiła integracja środowiska lokalnego poprzez stworzenie międzyszkolnej i międzypokoleniowej inicjatywy twórczej. W wyniku realizacji projektu zostało zainicjowane działanie Wojkowickiego Studia Talentów. Powstał nowy model współpracy młodych autorów i ich opiekunów, obejmujący także zasadę wzajemnego uczenia się uczniów (nauczyciel w roli mentora, tutoring rówieśniczy). Zaplanowane zostały cykliczne działania, w tym kolejne edycje wydawnictwa i rywalizacji o Złote Pióro. Powstała międzyinstytucjonalna sieć współpracy i samokształcenia. W ten sposób uruchomiony został proces wspierania rozwoju osobistego nauczycieli wojkowickich szkół – powstała platforma wymiany dobrych praktyk edukacyjnych oraz wdrożono innowacyjne metody pracy z uczniami w zakresie kształcenia humanistycznego. Realizatorzy i uczestnicy projektu skutecznie też promowali Wojkowice, jako wyjątkowe miejsca – źródło inspiracji dla twórców tekstów literackich.

Po drugie: Łączymy siły w działaniach na rzecz bezpieczeństwa.

Projekt „Weź, nie bierz! Zintegrowane działania w zakresie profilaktyki uzależnień na terenie Gminy Wojkowice” w ramach „Programu Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań Razem Bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018–2020” (2019 r.). W Gminie Wojkowice utworzona została gminna sieć współpracy, w ramach której powstał długofalowy program działań profilaktycznych dostosowany do zdiagnozowanych potrzeb lokalnego środowiska. Powołany został moderator (lider sieci), który koordynował wymianę dobrych praktyk oraz szkolenia i samokształcenie w w/w zakresie pracowników socjalnych, nauczycieli, funkcjonariuszy służb mundurowych, samorządowców, wolontariuszy. Przeprowadzono kampanię społeczną „Weź, nie bierz!”, uruchomiony został międzyszkolny Mobilny Punkt Konsultacyjny dla Rodziców. Powstało Gminne Centrum Wolontariatu (pracują w nim wolontariusze ze wszystkich szkół). Jest to też centrum osobistego rozwoju dzieci i młodzieży. Wolontariusze uczestniczą w warsztatach z zakresu arteterapii, budowania klimatu społecznego, treningu zastępowania agresji, komunikacji interpersonalnej, zajęciach sportowych.

W ten sposób wolontariat stał się alternatywą dla niepokojących i niepożądanych społecznie zachowań dzieci i młodzieży, które na co dzień chodzą do różnych szkół na terenie Wojkowic. Stał się także dla nich wartościową propozycją spędzania wolnego czasu i rozwijania własnych zainteresowań. Warto zwrócić uwagę na fakt, że prowadzone przez psychologów, pedagogów i terapeutów warsztaty *skoncentrowane są – oprócz działań profilaktycznych - na wzmacnianiu współpracy między wojkowickimi szkołami podstawowymi*. Rówieśnicy, na co dzień uczący się oddzielnie, dzięki uczestnictwu w zajęciach projektowych mogli wspólnie zmierzyć się z wieloma wyzwaniami i wykazać się kreatywnością oraz umiejętnościami kooperacji. Podczas całego cyklu spotkań testowali swoje kompetencje w licznych zadaniach i ćwiczeniach mobilizujących ich do wzrostu umiejętności komunikacyjnych i społecznych.

Zajęcia poświęcone nauce komunikacji werbalnej i niewerbalnej stanowiły okazję do praktycznej nauki współpracy w grupie. Podczas ćwiczeń ich uczestnicy poznawali mechanizm działania plotki i to, jak można sobie z nią radzić. Uczyli się także jak prawidłowo wyrażać własne emocje i prezentować konkretne komunikaty niewerbalne w taki sposób, by być dobrze zrozumianym przez odbiorcę. Efektem pracy pedagogów i psychologów, którzy działali w ramach międzyszkolnej sieci współpracy, było to, że uczniowie potrafili zjednoczyć się, negocjować, planować. Zajęcia pokazały, jak wiele znaczy każdy członek zespołu, jak dużo ich łączy, ale także jak ważna jest odmienność, różnorodność i wyjątkowość każdej osoby. Projekt umożliwił spotkania rówieśników uczących się w dwóch szkołach, pokazał, jak łatwo i szybko można zawrzeć nowe znajomości oraz dowiedzieć się o sobie wielu interesujących rzeczy. Oprócz wykształcenia ważnych dla całego życia umiejętności, warsztaty okazały się być czasem zabawy, przyniosły uczniom możliwość odreagowania negatywnych emocji.

Po trzecie: Turnus Uśmiechu, czyli uczyć się bez podręczników.

Turnus Uśmiechu był dedykowany dzieciom dotkniętym ryzykiem dysleksji, zaburzeniami sfery emocjonalno-społecznej, zaburzeniami funkcji percepcyjno-motorycznych, autyzmem oraz chorobą Aspergera. Pozycja tej grupy uczniów w relacjach z innymi dziećmi w szkole jest trudna, a zachowania społeczne – mocno ryzykowne. Dzieci te są też najczęściej odrzucane przez rówieśników.

Rozwiązaniem tego problemu okazało się określenie przez nauczycieli rodzajów działań, które miały na celu wzmocnienie procesu integracji tej grupy uczniów z resztą szkolnej społeczności i poprzez to kształtowanie prawidłowych relacji w grupie rówieśniczej. Ze względu na wagę problemu w szkole nauczyciele rozumieli konieczność wprowadzenia alternatywnych metod pracy z dziećmi dotkniętymi dysfunkcjami, zwłaszcza w zakresie edukacji włączającej. Dlatego – razem z gminnym zespołem pracującym w ramach pilotażu ORE – przygotowali program edukacyjny turnusu zakładający integrację uczniów pochodzących z różnych środowisk z dziećmi posiadającymi opinie poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Zakładał on podjęcie kompleksowych działań, których celem było kształtowanie pozytywnych więzi między uczniami w całej grupie, włączenie grupy zagrożonej marginalizacją w życie społeczne najbliższego środowiska.

Proponowane zajęcia miały wymiar wielopoziomowy i obejmowały różne formy. Tematyka zajęć została ustalona po rozmowach z uczniami i ich rodzicami. Innowacyjność projektu polegała na wprowadzeniu rozwiązań metodycznych do tej pory niestosowanych w tej szkole lub stosowanych w ograniczonym stopniu, m.in. na zastosowaniu warsztatowego modelu zajęć, który zakłada

powiązanie teorii z praktyką, wzajemne uczenie się, zaangażowanie w rozwiązywanie problemów wszystkich uczestników. Uczniowie wyznaczali własne cele edukacyjne, formułowali pytania i samodzielnie poszukiwali odpowiedzi. Nauczyciele pracowali z uczniami metodą eksperymentu i doświadczenia. Wprowadzili atrakcyjne gry i zabawy – narzędzia wspomagające rozwijanie twórczego myślenia. Programy zajęć zakładały poszerzenie przestrzeni edukacyjnej o proponowane w projekcie ING zajęcia oraz wycieczki tak, aby dzieci mogły zweryfikować teorię z praktyką poprzez doświadczanie świata. Większość zajęć miała charakter interdyscyplinarny – nauczyciele odstąpili w tym czasie od uczenia przedmiotów, ale pokazali zastosowanie wiedzy i umiejętności w życiowych sytuacjach.

Wspólnym mianownikiem wszystkich zajęć była zasada: uczyć, bawiąc. Nauczyciele skoncentrowali się na modelu nauczania, który jest przyjazny mózgowi (wykorzystali swoją wiedzę z zakresu neurodydaktyki). Zajęcia pobudzały do umysłowych poszukiwań, inspirowały, zachęcały do nauki oraz samodzielnego myślenia w bezpiecznej i przyjaznej atmosferze. Nowe miejsce, nowi ludzie, atrakcyjne wycieczki pozwoliły dzieciom oderwać się od szkolnej rutyny, która zabija ciekawość i kreatywne myślenie, zwłaszcza tych dzieci, które na co dzień giną w szkolnym tłumie. Turnus Uśmiechu dał szansę odkrycia swoich talentów dzieciom, które z różnych przyczyn (rozwojowych, społecznych) są marginalizowane w szkolnym środowisku. Dostarczył im nowych bodźców uruchamiających mechanizmy poznawcze.

Zajęcia i warsztaty w ramach Tygodnia Uśmiechu składały się z kilku modułów. Pierwszym z nich były interdyscyplinarne zajęcia edukacyjne rozwijające kompetencje kluczowe uczniów z wykorzystaniem możliwości stworzonych w ramach zajęć w terenie, czyli „zielonej klasy” pod nazwą „Zagroda kreatywnych umysłów”. Uczniowie zostali eksperymentatorami, którzy pod kierunkiem nauczycieli, planowali i przeprowadzali procesy badawcze pozwalające im na samodzielnym odkrywaniu zjawisk i praw przyrody. Przeorganizowanie procesu dydaktycznego umożliwiło rozwój młodych talentów, pobudziło u młodych ludzi niezależne myślenie i kreatywność w procesie rozwiązywania problemów. Zajęcia w dużej części zaplanowali sami uczestnicy projektu. Przed wyjazdem wspólnie z wychowawcami zapoznali się z walorami środowiska przyrodniczego Beskidów i wybrali interesujące ich tematy. Potem realizowali mikroprojekty uczniowskie wykonywane w tandemach lub małych zespołach. Nauczyciele wspierali uczniów w procesie uczenia się i weryfikowali zgromadzone wiadomości.

„Matematyka to potęga” – były to zajęcia mające na celu „odczarować matematykę” – zmienić stereotypowe postrzeganie matematyki jako dyscypliny trudnej i „nie dla wszystkich”. Nauczyciele zaplanowali i przeprowadzili warsztaty twórczego myślenia z wykorzystaniem gier logicznych i zabaw matematycznych.

Program wyjazdu obejmował także edukację włączającą, zajęcia ruchowe na świeżym powietrzu. Przeprowadzone zostały zajęcia służące budowaniu dobrego klimatu społecznego w grupie w połączeniu z ćwiczeniami z zakresu komunikacji interpersonalnej, kinezylogii edukacyjnej i integracji sensorycznej (np. z wykorzystaniem metody Dennisona). Arterterapia polegała na prowadzeniu zajęć integracyjnych wzbogaconych elementami muzycznymi, plastycznymi, biblioterapią. Działania artystyczne były sposobem na wyrażenie siebie przez dzieci z ograniczeniami psycho-fizycznymi, ale także działały odprężająco i inspirująco na pozostałą część grupy. Systematycznie budowano relacje w grupie – każdy dzień turnusu kończył się i rozpoczynał

ćwiczeniami z tego zakresu. Celem modułu było włączenie dzieci z dysfunkcjami w życie grupy, zbudowanie i utrwalenie więzi, które pracowały po zakończeniu Turnusu i wzmocniły ich poczucie bezpieczeństwa w środowisku szkolnym. Edukacja poprzez zabawę i ruch miała przede wszystkim aspekt integracyjny, pozbawiony rywalizacji, zajęcia były dostosowane do możliwości fizycznych dzieci (np. katalog zabaw z wykorzystaniem chusty Klanzy).

Program edukacyjnych Turnusy Uśmiechu miały wymiar jednoczący dzieci. Uczniowie byli podzieleni na współpracujące zespoły, które otrzymywały zadania do wykonania (zasada wzajemnego uczenia się).

Podsumowaniem osiągnięć uczestników było „Nocowisko Kreatywnych Umysłów”. Uczniowie samodzielnie przygotowali i zrealizowali scenariusz wydarzenia. Mogli też zaprezentować swoje mikroprojekty oraz artystyczne prezentacje, które powstały w ramach warsztatów arteterapii, w formie pokazu talentów z elementami ćwiczeń integrujących grupę. Nauczyciele czuwali nad przebiegiem wydarzenia, wspierali uczniów w realizacji zadania. Dzieci uczyły się inaczej niż w szkole, miały poczucie odpowiedzialności za efekty własnej pracy. Proces przygotowania się do zajęć był też ciekawym doświadczeniem dla kadry pedagogicznej. Pracowano zespołowo nad stworzeniem innowacyjnych scenariuszy zajęć, które teraz nauczyciele wykorzystają w swojej szkolnej praktyce.

Inkubator – początki procesowego wspomagania w Gminie Wojkowie.

Wprowadzenie systemu wspomagania nauczycieli w doskonaleniu pracy własnej poprzedzone zostało diagnozą stanu oświaty w Gminie Wojkowie. W jej wyniku określono priorytetowe działania zmierzające do rozwijania kompetencji kluczowych uczniów. Pierwszym etapem były ustalenie zasad współpracy z Dyrektorami Szkół oraz Radami Pedagogicznymi, następnie przeprowadzone zostały warsztaty diagnostyczno-rozwojowe, podczas których wypracowano Roczne Plany Wspomagania. Określono w nich cele działań oraz zadania i role poszczególnych osób zaangażowanych w ich realizację. System wsparcia nauczycieli objął następujące szkolenia o charakterze międzyszkolnym:

- spotkanie GLW (Gminnych Liderów Wspomagania) z Radami Pedagogicznymi (utworzenie zespołu zadaniowego;
- opracowanie wskaźników RPW w zakresie realizacji zadań związanych z rozwijaniem kompetencji kluczowych);
- szkolenie Rad Pedagogicznych prowadzone przez GLW dotyczące przebiegu procesu wspomagania;
- warsztaty dla Rady Pedagogicznej: „Analiza wybranych punktów podstawy programowej w odniesieniu do kompetencji kluczowych, podsumowanie działań w ramach Projektu Erasmus+ ukierunkowane na prezentację nowoczesnych metod nauczania;
- szkolenie: „Roczny plan wspomagania szkoły w obszarze kształtowania kompetencji kluczowych w szczególności matematycznych oraz naukowo- technicznych”.

5. Jakie efekty osiągnięto?

Co zmienił w praktyce szkolnej wojkowickich szkół INKUBATOR DOBRYCH PRAKTYK EDUKACYJNYCH?

Zaplanowane przez zespół projektu ORE innowacyjne w naszym środowisku działania zostały mocno zintegrowane z życiem szkół. Objęły metody i techniki, które z jednej strony miały wpływ na zaangażowanie nauczycieli, a z drugiej pozwoliły wprowadzić zmiany w kulturze pracy szkół. Przekonał się, że nowa formuła współdziałania interesariuszy oświaty w Gminie wzmocniła motywację nauczycieli, stała się impulsem do wspólnej refleksji nad strategiami uczenia się uczniów, motywowania ich do nauki. Z punktu widzenia szkół wdrażanie nowych rozwiązań stało się zauważalnym etapem osiągnięcia rzeczywistej zmiany. Głównymi wykonawcami działań byli nauczyciele. Bez ich zaangażowania i wysiłku niemożliwe byłoby wykonanie pierwszego kroku w stronę planowanej zmiany. Jednak realizacja wspólnych działań pokazała, że razem możemy więcej. Wspólnie osiągnęliśmy rezultaty, które wydawały się niemożliwe do uzyskania. Zadziałał efekt synergii.

Realizacja Rocznych Planów Wspomagania szkół i przedszkola w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych dodatnio wpłynęła na klimat pracy placówek oświatowych i budowanie atmosfery sprzyjającej uczeniu się. Nauczyciele uznali, że warsztaty diagnostyczne, a potem szkolenia znacząco wpłynęły na rozwój ich kompetencji w wybranym obszarze, w szerszym wymiarze przyczyniły się do podniesienia jakości pracy szkoły (wyniki ankiet). Zacieśniła się współpraca samokształceniowa nauczycieli szkół podstawowych, przedszkola oraz gimnazjum/oddziałów gimnazjalnych, w ramach której realizowano wymianę doświadczeń.

Z perspektywy samorządu ważny jest kierunek rozwoju przyjęty przez szkoły. Dlatego wojkowicki organ prowadzący wspiera wdrażanie procesowego wspomagania we wszystkich placówkach.

Określenie potrzeb samokształceniowych nauczycieli staje się oświatowym priorytetem, bo tak naprawdę od stopnia samoświadomości nauczycieli zależy kierunek zmian w systemie edukacji. Mistrzostwo osobiste nie jest bowiem stanem, który można osiągnąć – jest procesem ciągłego doskonalenia swojego sposobu postrzegania rzeczywistości i dostosowywania go do zmieniających się warunków. Dlatego należy zachęcać pracowników pedagogicznych do realizacji interesujących ich celów, zachęcać skutecznie do rozwoju. Na tej drodze bardzo istotne jest też integrowanie celów osobistych nauczycieli z celami określanymi przez szkołę – instytucję. Dlatego dobrze jest wspierać ich cenne inicjatywy i pomysły. Samorząd powinien angażować się w proces motywowania i promowania aktywnych i twórczych nauczycieli, po to, by liderzy oświaty nie stracili entuzjazmu i w rezultacie mogli wyzwać oczekiwaną zmianę lub modyfikować kulturę pracy szkoły. Kolejnym warunkiem koniecznym w procesie wprowadzania innowacji do praktyki szkolnej jest współpraca nauczycieli – efektywne funkcjonowanie międzyszkolnych sieci umożliwiających zespołowe uczenie się, co za tym idzie wspólne rozwiązywanie problemów, tworzenie skutecznych kanałów komunikacji. W tym miejscu trzeba powrócić do fundamentalnych założeń koncepcji Szkoły, jako organizacji uczącej się. Aby Szkoła, jako organizacja, mogła stworzyć wizję przyszłości, wspólne działania rozwojowe powinny być dyrektywą postępowania przeważającej części członków społeczności. Tylko w ten sposób powstanie poczucie wspólnoty i osiągnięty zostanie cel, którym jest stworzenie Szkoły marzeń.

Efekty w ujęciu statystycznym:

Rezultatem działań jest powstanie Inkubatora Dobrych Praktyk Edukacyjnych, na który składa się Bank Pomysłów i wdrożenie procesowego wspomagania.

W gminie Wojkowice w ramach pilotażowych działań rozwojowych powstały 3 międzyszkolne sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli, zrealizowano 3 mikro projekty, których główne cele, zadania i formy realizacji opracowali nauczyciele pracujący w sieciach międzyszkolnych. W przygotowanie nowych pomysłów edukacyjnych włączyło się 10% nauczycieli zatrudnionych w Gminie. Procesowym wspomaganie objęło 2 szkoły i przedszkole.

6. Ile to kosztowało?

Inicjując diagnozę potrzebną w procesie wspomagania, poprosiliśmy Rady Pedagogiczne szkół o współpracę. Jej elementem był wybór Gminnych Liderów Wspomagania, którzy podjęli współpracę z radą pedagogiczną partnerskiej szkoły (nastąpiła wymiana liderów nauczania pomiędzy SP nr 1 a SP nr 3).

Rozwiązanie okazało się bardzo skuteczne, ponieważ wybrane w ten sposób osoby cieszyły się zaufaniem grona pedagogicznego. Następnie chętni nauczyciele przystąpili do projektu „Szkoła Trenerów” i w ten sposób już w następnym roku szkolnym, bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów, w Gminnych jednostkach oświatowych będą mogli pracować przeszkoleni i kompetentni, a także zorientowani na wspólne cele eksperci.

Działania związane z wypracowaniem i upowszechnieniem nowatorskich rozwiązań oraz wspomaganie pracy sieci nauczycieli realizowaliśmy w ramach pozyskanych środków zewnętrznych. Warto zaznaczyć, że nauczyciele aktywnie współpracowali z samorządem na etapie tworzenia wniosków aplikacyjnych, a potem rozliczania projektów.

Projekt „Wojkowickie Studio Młodych Talentów” został złożony przez stowarzyszenie Towarzystwo Przyjaciół LO w Wojkowicach, otrzymał dofinansowanie w ramach tzw. „małych grantów”, wysokość dotacji wyniosła 6,5 tys. zł, wkład własny osobowy: 1,8 tys. zł.

Projekt „Weź, nie bierz! Zintegrowane działania w zakresie profilaktyki uzależnień na terenie Gminy Wojkowice” w ramach „Programu Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań Razem Bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018–2020” (2019 r.) uzyskał dofinansowanie w wysokości: 23,8 tys. zł, wkład własny finansowy Gminy wyniósł: 5, 95 tys. zł.

Turnus Uśmiechu – Gmina/Szkoła otrzymała dofinansowanie w trybie konkursowym. Działania projektowe zostały całkowicie sfinansowane ze środków Fundacji ING Dzieciom.

7. Dlaczego warto promować to rozwiązanie?

Waga problemu: ocena 5

Współczesna szkoła ulega transformacji. To konieczna zmiana wynikająca z potrzeby sprostania wymaganiom otaczającej nas rzeczywistości. Ten proces nie dokona się sam. Niezbędni są ludzie, którzy będą mieli wspólną wizję Dobrej Szkoły. Są to przede wszystkim kompetentni nauczyciele rozumiejący potrzeby każdego ucznia. Dlatego należy promować dążenie do osobistego mistrzostwa, umiejętność myślenia systemowego oraz ideę zespołowego uczenia się nauczycieli. Wartością jest postawa samorządu polegająca na wspieraniu międzyszkolnej współpracy nauczycieli oraz wspieraniu i zachęcaniu rad pedagogicznych do współpracy ze środowiskiem lokalnym..

Innowacyjność podejścia: ocena 4

Przedstawione rozwiązania nie są innowacyjne same w sobie. Są nowatorskie w środowisku szkolnym Wojkowic. Ich wybór wynikał ze specyfiki lokalnych uwarunkowań. Miejska przestrzeń poprzemysłowa dotknięta degradacją także w sferze zasobów ludzkich to trudny kontekst dla planowanej zmiany, ale właśnie temu środowisku najbardziej jest ona potrzebna. Dlatego w realizacji przedstawionych działań najcenniejsze są doświadczenia związane z budowaniem lokalnych koalicji na rzecz rozwoju oświaty.

Skuteczność rozwiązania: ocena 4

Przyjęte rozwiązania okazały się skuteczne w odniesieniu do grupy nauczycieli, którzy byli i pozostali aktywni. Liderzy nauczania przekonali do zmiany swoich najbliższych współpracowników. Znacząco poszerzyła się grupa nauczycieli poszukujących nowych sposobów pracy z uczniem i nowych perspektyw dla własnego rozwoju. Jednak procent pracowników zaangażowanych w zmianę nie jest dostatecznie duży. Dlatego nie można poprzestać na tym, co zostało zrobione. Konieczne jest zbudowanie długofalowej strategii rozwoju oświaty.

Replikowalność – kto może z niego skorzystać, ile JST: ocena 4

Z przedstawionych rozwiązań mogą skorzystać przede wszystkim małe gminy, w których budowanie relacji między lokalnymi autorytetami i instytucjami jest oparta na pracujących, pozytywnych i bezpośrednich kontaktach osobistych. Doświadczenia wojkowickiego samorządu pokazują, że taka współpraca może przełożyć się na generowanie adekwatnych do potrzeb środowiska pomysłów, a nawet na pozyskanie zewnętrznych środków finansowych na ich realizację.

8. Zalecenia dotyczące replikacji

Co należy uwzględnić na kolejnym etapie działań w tym obszarze? – bariery/zagrożenia/ograniczenia, na które należy zwrócić uwagę:

1. Nauczyciele współpracę w sieci międzyszkolnej wciąż jednak traktują, jako nowość i odbierają takie inicjatywy, jako jednorazowe i luźno powiązane z ich bieżącą pracą. To raczej kategoria wydarzeń – nie dla wszystkich droga do doskonalenia technik i metod pracy rozwijających u dzieci kompetencje kluczowe.
2. Mistrzostwo osobiste i autonomia nauczycieli to elementy zawodu, które najczęściej są podkreślane przez pracowników pedagogicznych. Zdecydowanie rzadziej jest to zespołowe uczenie się czy określenie wspólnych wartości. Dlatego tak istotne są inicjatywy samorządu wzmacniające współpracę w zespołach nauczycielskich (szkolnych i międzyszkolnych). Wyzwaniem dla gminy jest poszerzenie strefy twórczych nauczycieli, którzy nie tylko potrafią dzielić się dobrymi praktykami, prowadzić żywy dialog na temat nowej edukacji, ale także prezentować swoje osiągnięcia w środowisku lokalnym. To ostatnie jest tym ważniejsze, że w naszych realiach zmienił się odbiór społeczny zawodu nauczyciela – dlatego warto promować wartościowe inicjatywy w szerokim kontekście

II. Dane kontaktowe osoby, która może przekazać szczegółowe informacje na temat rozwiązania

1. Imię i nazwisko: Magdalena Kreczko
2. Funkcja: Dyrektor Centrum Usług Wspólnych w Wojkowicach

3. Adres: ul. Ogrodowa 4, 42-580 Wojkowice
4. Telefon: 602210172
5. E-mail: mkreczko@tlen.pl